Europos Sąjungos
oficialusis leidinys

LT
C serija

C/2025/5150

2025 10 28

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė

Taikos ir klimato kaitos tarpusavio priklausomybės klausimo sprendimas. Poreikis atnaujinti pasaulio diplomatiją

(nuomonė savo iniciatyva)

(C/2025/5150)

Pranešėjas: **Dimitris DIMITRIADIS**

Bendrapranešėjis: **Peter SCHMIDT**

Patarėjai:	Ioannis PAPADIMOS (pranešėjo patarėjas, I grupė) Jeffrey SACHS (bendrapranešėjo patarėjas, II grupė)
Plenarinės asamblėjos sprendimas	2025 1 23
Teisinis pagrindas	Darbo tvarkos taisyklių 52 straipsnis 2 dalis
Atsakingas skyrius	Išorės santykių skyrius
Priimta skyriuje	2025 6 12
Balsavimo rezultatai (už / prieš / susilaikė)	71 / 1 / 1
Priimta plenarinėje sesijoje	2025 7 17
Plenarinė sesija Nr.	598
Balsavimo rezultatai (už / prieš / susilaikė)	131 / 17 / 7

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. Europos Sąjunga (ES) turi laikytis visapusiško ir integruoto požiūrio, kad galėtų spręsti didėjančių klimato kaitos, sveikatos, saugumo rizikos ir pasaulinio valdymo sąsajų klausimus. Kadangi tarptautiniam bendradarbiavimui vis didesnių sunkumų kelia autoritarizmas, protekcionizmas ir nacionalizmas, ES turėtų tapti patikima ir atsparia pasaulio klimato diplomatijos lydere. Nepaprastai svarbu, kad klimato ir saugumo politika nebebūtų vykdomos atskirai. Atvirkščiai, jos turi būti laikomos vienas kitą papildančiais tvarios ir taikios pasaulio ateities elementais: juk pagrindinė Europos projekto misija – skatinti ir išsaugoti taiką, pagrindines teises ir demokratiją.

1.2. Užsienio politikos srityje ES turėtų pasisakyti už klimato diplomatiją, kurioje aplinkosaugos tikslai būtų susieti su konfliktų prevencija ir taikos stiprinimu. Šis požiūris turi būti grindžiamas atnaujintais pasauliniais aljansais, įtraukiomis partnerystėmis ir integruotomis politikos sistemomis. Besikeičiantys ES išorės veiksmai turėtų atspindėti pasaulinių iššūkių tarpusavio priklausomybę, pripažįstant, kad aplinkos būklės blogėjimas ir nestabilumas yra glaudžiai susiję. Įtraukdama klimato saugumo aspektus į savo diplomatines ir vystymosi strategijas, ES gali padėti šalinti pagrindines konfliktų priežastis ir kartu sustiprinti pasaulinius įsipareigojimus klimato srityje.

1.3. Be to, ES turėtų tapti vertybių skleidėja ir skatinti klimato politikos veiksmus, suderinamus su darnaus vystymosi tikslais (DVT). Tai apima investicijas į gerą valdymą, apsirūpinimo maistu ir vandeniu saugumą, energetinį saugumą, saugius miestus ir atsparius pragyvenimo šaltinius. Humanitarinės ir prisitaikymo prie klimato kaitos pastangos turėtų būti įtraukios ir grindžiamos dalyvavimu, apimant visuomenines organizacijas, jaunimo vadovaujamas ir moterims skirtas iniciatyvas ir pilietinės visuomenės subjektus.

1.4. Nemažiau svarbi yra aiški ir plataus užmojo vidaus darbotvarkė. ES turi paspartinti Europos žaliojo kurso įgyvendinimą pasitelkdama nacionalinius ir Sąjungos masto veiksmų planus. Šie planai turėtų būti skirti spręsti priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo, biologinės įvairovės išsaugojimo, žiedinės ekonomikos praktikos ir tvaraus žemės naudojimo klausimus. Dabartiniai ekonominiai sunkumai neturi būti priežastis atidėti šią pertvarką; priešingai, klimato srities investicijos turėtų būti naudojamos kaip svertas ekonomikai atgaivinti, technologinei lyderystei ir pasauliniam konkurencingumui žaliųjų ir skaitmeninių inovacijų srityje užtikrinti.

1.5. Tuo pat metu ES turėtų didinti žaliojo kurso ir (arba) DVT diplomatijos mastą, pasitelkdama savo patirtį tvarumo srityje, kad padėtų besivystantiems regionams. Tai apima partnerystės stiprinimą vykdant struktūrinį bendradarbiavimą su globaliaisiais Pietumis. Skatindama bendras klimato politikos strategijas ir sudarydama palankesnes sąlygas technologijų perdavimui, Europa gali paremti teisingą pertvarką globaliuosiuose Pietuose ir kartu sustiprinti savo pasaulinę įtaką.

1.6. Daugiašaliuose forumuose ES turi išlikti pasaulinės kovos su klimato kaita lydere. Ji turėtų imtis vadovaujamo vaidmens raginant imtis plataus užmojo veiksmų Jungtinių Tautų Generalinėje Asamblėjoje ir Saugumo Taryboje, taip pat kalbant apie svarbias aplinkosaugos konvencijas, pavyzdžiui, Jungtinių Tautų bendrąją klimato kaitos konvenciją (UNFCCC), Biologinės įvairovės konvenciją (BĮK) ir Jungtinių Tautų konvenciją dėl kovos su dykumėjimu (UNCCD). Mažėjant JAV aktyvumui ypač svarbus yra stiprus daugiašalis dalyvavimas.

1.7. Galiausiai, atnaujinta ES diplomatinė strategija turi būti grindžiama trimis pagrindiniais principais. Pirma, į konfliktų prevencijos strategijas reikėtų visapusiškai įtraukti klimato aspektus. Tai reiškia, kad rizikos aplinkai analizė turi būti įtraukta į taikos stiprinimo pastangas ir proaktyviai šalinama su ištekliais susijusi įtampa. Antra, ES turi teikti pirmenybę regioniniam ir daugiašaliam bendradarbiavimui, kuriuo skatinamas ir atsparumas klimato kaitai, ir konfliktų sprendimas, remiant vietos ir regionines prisitaikymo prie klimato kaitos pastangas. Trečia, darnus vystymasis turėtų būti skatinamas kaip taikos mechanizmas, o tikslinės investicijos į atsinaujinančiųjų išteklių energiją, miškų atkūrimą ir klimato kaitos atžvilgiu pažangų žemės ūkį padėtų sumažinti pažeidžiamumą ir užkirsti kelią konfliktams.

1.8. Tam, kad diplomatija būtų atnaujinta ir sustiprinta, EESRK ragina ES įveikti vidaus susiskaidymą ir imtis ryžtingų veiksmų siekiant strateginio savarankiškumo. Tačiau šis strateginis savarankiškumas turi būti paverstas operatyviniais gebėjimais, konkrečia politika ir suderintais valstybių narių veiksmais. Be apčiuopiamos pažangos gynybos, energetinės nepriklausomybės ir ekonominio atsparumo srityse ES rizikuoja grįžti į praeitį pasaulyje, kurį vis labiau formuoja kovos dėl galios ir vienašališki sprendimai.

1.9. Tik laikydamasi tokio integruoto, proaktyvaus ir vertybėmis grindžiamo požiūrio ES gali išlaikyti savo patikimumą ir lyderystę pasaulyje, susiduriančiame su dvejopa grėsme – klimato kaita ir geopolitiniu nestabilumu. Siekdama šio tikslo, ES galėtų pasinaudoti savo prekybos politika kaip priemone ir (arba) instrumentu darniam vystymuisi skatinti, klimato kaitos problemai spręsti ir taikiam ekonomikos augimui užtikrinti, nes prekybos politika priklauso išimtinei ES kompetencijai ir todėl Europa gali kalbėti vienu balsu ir taip „eksportuoti“ Europos vertybes, susijusias su žmogaus ir socialinėmis teisėmis, aplinkos apsauga ir klimato politika.

2. **Įžanga**

2.1. EESRK pripažįsta, kad neatsiejamas ryšys tarp klimato kaitos ir pasaulinio stabilumo tapo neginčijamas. Kylanti temperatūra, ekstremalūs meteorologiniai reiškiniai ir išteklių trūkumas yra ne tik aplinkosaugos problemos, bet ir reikšmingi konfliktus iššaukiantys veiksniai. Jei norime išsaugoti taiką, turime pripažinti, kad klimato politikos veiksmai yra saugumo politikos pagrindas. Ši skubaus sprendimo reikalaujanti tikrovė reiškia, kad reikia atnaujintų pasaulio diplomatijos įsipareigojimų, kuriuose atsparumas klimato kaitai būtų įtrauktas į taikos stiprinimo pastangas.

2.2. Atsižvelgdamas į ankstesnį darbą, visų pirma nuomones REX/569 ([1]) ir REX/578 ([2]), EESRK norėtų imtis tolesnių veiksmų ir remtis šių nuomonių išvadomis ir rekomendacijomis, kuriose, viena vertus, pabrėžiama, kad svarbu suprasti sudėtingus klimato ir saugumo sąsajos ryšius, nes klimato kaita ir aplinkos būklės blogėjimas yra pasaulinės reikšmės problemos, kurių dinamika, kartu su žemės ūkio, vandens ([3]) ir infrastruktūros pažeidžiamumu daro įtaką daugelio šalių gyventojams, ir, kita vertus, pabrėžiama būtinybė skubiai imtis atsparių reagavimo į šiuos iššūkius priemonių, pabrėžiant, kad pagrindinė Europos projekto misija yra skatinti ir išsaugoti taiką, neatsiejamai susijusią su pagrindinių teisių ir demokratijos išsaugojimu ir skatinimu. EESRK jau atkreipė dėmesį į karo padaryta žalą aplinkai, įskaitant ekosistemų degradaciją, oro ir vandens taršą, ariamų laukų ir ganyklų užterštumą ([4]).

2.3. Klimato kaitos problema artėja prie keleto visuotinio lūžio taškų arba juos jau perkopė. Tai, be kita ko: 1) keletu metrų pakilęs jūros lygis; 2) pagrindinių biomų nykimas (pavyzdžiui, Amazonės atogrąžų miškų virtimas pievomis); 3) sustojusi vandenynų cirkuliacija, spartinanti Pietų vandenyno atšilimą (greičiau tirpsta Vakarų Antarkties ledo sluoksnis) ir Šiaurės Atlanto atšalimą; 4) borealinio daugiamečio įšalo sluoksnio tirpimas ir masiniai borealinių miškų gaisrai.

2.4. Dėl klimato kaitos dažnės, plis ir intensyvės smurtiniai konfliktai ir ji gali sukelti šiuos neramumus: 1) destabilizuoti politiką ir kurstyti socialinius konfliktus visuomenėse (tarp miesto ir kaimo, tarp sėslių gyventojų ir klajoklių ir pan.); 2) paaštrinti pasaulinę bado krizę, nes sumažės pasėlių derlius, pasaulinė prekyba maisto produktais bus suskaidyta ir pakils maisto kainos; 3) suintensyvinti tarptautinius ginčus dėl energijos ir mineralinių išteklių; 4) suintensyvinti tarpvalstybinius ginčus, susijusius su gėlo vandens ištekliais; 5) priversti gyventojus persikelti; 6) padidinti ypač didelį skurdą, pavyzdžiui, konfliktų krečiamame Sahelyje, rytinėje Kongo dalyje, Etiopijoje ir Sudane ir; 7) atverti Arkties regioną laivybai, kasybai ir kitokiai ekonominei plėtrai, taip padidinant strateginę konkurenciją ir galimų konfliktų tikimybę tarp įvairių subjektų. Todėl svarbu pabrėžti būtinybę siekti valstybių narių ir ES kaimyninių šalių bei partnerių sanglaudos, visų pirma užtikrinant tęstinumą tarp Europos ir už jos ribų esančių teritorijų.

2.5. Be to, esama penkių pagrindinių būdų, kuriais smurtiniai konfliktai trukdo kovoti su klimato kaita, visų pirma: 1) smurtiniai konfliktai ir apskritai karinės operacijos tiesiogiai lemia didžiulę žalą aplinkai; 2) smurtiniai konfliktai trukdo vyriausybėms planuoti ir investuoti į tris esmines klimato politikos veiksmų sritis: klimato kaitos švelninimo (visiškai anglies dioksido neišskiriančios energetikos sistemos diegimas), prisitaikymo prie klimato kaitos (tikslinės investicijos žalai klimatui kompensuoti, pavyzdžiui, apsauga nuo potvynių ir sausrų) ir atsparumo klimato kaitai (holistinės investicijos į perspėjimo sistemas ir žmogiškųjų sistemų gebėjimą atsigauti po klimato kaitos sukeltų nuostolių ir žalos); 3) smurtiniai konfliktai išeikvoja valdžios sektoriaus pajamas, kurių reikia svarbiausioms klimato srities investicijoms atlikti; 4) smurtiniai konfliktai trukdo tarpvalstybiniam bendradarbiavimui siekiant įveikti piktnaudžiavimo problemą aplinkosaugos veiksmų srityje. Kadangi smurtiniai konfliktai supriešina tautas, apsunkinamas arba nutraukiamas abiem pusėms naudingas bendradarbiavimas; 5) smurtiniai konfliktai trukdo tarpvalstybiniam pasitikėjimui, kuris yra reikalingas regioniniams klimato politikos veiksmams, tokiems kaip tarpvalstybinis bendradarbiavimas energetikos srityje (pvz., įvairių šalių atsinaujinančiųjų išteklių energijos rezervuarų sujungimas į vieną elektros energijos biržą arba bendras nykstančio biomo, kaip antai atogrąžų miškų ar vandens baseino, kuriuos dalijasi dvi ar daugiau kaimyninių šalių, valdymas).

2.6. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) pripažįsta, kad būtina skubiai spręsti klimato kaitos ir taikos tarpusavio priklausomybės klausimą. Klimato kaita vis dažniau tampa pagrindiniu nesaugumo pasaulyje veiksniu, didinančiu esamą pažeidžiamumą, prisidedančiu prie priverstinio gyventojų perkėlimo ir stiprinančiu konkurenciją dėl ribotų išteklių. Didėjant su klimatu susijusiai rizikai, ES turi stiprinti savo diplomatines ir institucines priemones, kad galėtų spręsti klimato poveikio taikai ir stabilumui problemas, ypač esant naujai geopolitinei tvarkai. EESRK darbas žiedinės diplomatijos srityje gali papildyti šios nuomonės tikslus. Pavyzdžiui, Europos gynybos agentūra jau deda pastangas, kad vykdydama viešuosius pirkimus vidaus lygmeniu taikytų žiedinės ekonomikos principus (pasitelkdama LIFE finansuojamą inkubacinį forumą dėl žiedinės ekonomikos Europos gynybos srityje (IFCeeD)), o tai suteikia progą nuosekliai pasinaudoti šios srities galimybėmis.

([1]) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „ES klimato diplomatija“ (nuomonė savo iniciatyva) (OL C, C/2024/1575, 2024 3 5, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/1575/oj).

([2]) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Bendras komunikatas Europos Parlamentui ir Tarybai „Naujas požiūris į klimato ir saugumo sąsają. Klimato kaitos ir aplinkos būklės poveikio taikai, saugumui ir gynybai mažinimas““ (JOIN(2023) 0019 final) (OL C, C/2024/2106, 2024 3 26, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2106/oj).

([3]) Vandens klausimu žr. EESRK raginimą parengti ES mėlynąjį kursą ir susijusias nuomones: ES mėlynasis kursas, EESRK.

([4]) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Teisė į sveiką aplinką Europos Sąjungoje, ypač vykstant karui Ukrainoje“ (nuomonė savo iniciatyva) (OL C 228, 2023 6 29, p. 10).

3. **Aplinkybės**

3.1. Klimato kaita yra esminis ir neatidėliotinas saugumo iššūkis, kuris keičia stabilumą pasaulyje. Grandininis klimato kaitos poveikis didina esamą pažeidžiamumą ir kelia naują saugumo riziką, ypač pažeidžiamuose regionuose ir urbanistiniuose centruose.

3.2. Klimato problemų sprendimas ir taisyklėmis grindžiamos tarptautinės tvarkos palaikymas yra tarpusavyje susiję prioritetai: nė vienas iš jų negali pavykti be kito ir abu yra esminiai siekiant užtikrinti žmogiškąjį ir nacionalinį saugumą.

3.3. Tikslas spręsti klimato kaitos problemą įtvirtintas SESV 191 straipsnio 1 dalyje kaip idėja, kurią reikia skatinti vykdant Sąjungos išorės veiksmus. 2016 m. ES visuotinėje strategijoje teigiama, kad „klimato kaita ir blogėjanti aplinkos būklė didina konfliktų galimybę, kadangi šie aspektai turi įtakos dykumėjimui, dirvožemio blogėjimui ir vandens bei maisto trūkumui“. Strategijoje klimato kaita laikoma grėsmių skleidėja, skatinančia vandens ir maisto trūkumą, pandemijas ir priverstinį gyventojų perkėlimą ([5]).

3.4. Be to, Europos žaliasis kursas ([6]) turėtų išlikti svarbia ES politikos sistemos dalimi, siekiant Sąjungą pertvarkyti į šiuolaikišką, efektyviai išteklius naudojančią ir konkurencingą ekonomiką. Žaliajame kurse ne tik žadama iki 2050 m. paversti Europą pirmuoju neutralaus anglies dioksido poveikio žemynu, bet ir siekiama sujungti klimato srities tikslus su gerovės augimo ir saugumo strategijomis. Šis išsamus planas rodo ES įsipareigojimą kovoti su klimato kaita rengiant išsamią ir daugialypę strategiją, kurioje atsižvelgiama į geopolitinius, ekonominius ir aplinkosaugos veiksnius.

3.5. ES taip pat turėtų pasinaudoti strategija „Global Gateway“, susiedama klimato ir geoekonominę diplomatiją, stiprindama tarptautinį bendradarbiavimą ir integruodama DVT į savo pavyzdinius projektus ir iniciatyvas. Jos pavyzdiniuose projektuose turėtų būti sprendžiamas taikos, konfliktų ir demokratijos sąveikos klausimas.

3.6. Įgyvendinant kovos su klimato kaita ir gynybos veiksmų gaires, kurios yra neatsiejamos nuo klimato ir saugumo klausimų, prisidedama prie platesnės ES darbotvarkės, visų pirma 2020 m. sausio mėn. Tarybos išvadų dėl klimato diplomatijos ([7]).

3.7. 2022 m. kovo mėn. ES Taryba priėmė Strateginį kelrodį ([8]), kurį vėliau patvirtino ES vadovai. Šis kelrodis skirtas sukurti bendrą strateginę viziją, susijusią su saugumo iššūkiais, įskaitant klimato kaitą, ir paversti šią viziją veiksmų kryptimis bei rezultatais.

3.8. Nepaisant retorikos, kad „klimato politika dabar yra saugumo politika“, ES vis dėlto dar labiau atsitraukė nuo visapusiško ekologinio saugumo. Keista, kad tokių svarbių pokyčių metu nepasinaudojama platesniu geopolitiniu ES klimato politikos elementu. Didelės pažangos šioje srityje nepasiekta, o klimato geopolitiką tam tikra prasme išstumia kiti geopolitiniai skaičiavimai ir grįžimas prie tradicinio saugumo. Tokią padėtį paaiškina tiek geoekonominiai, tiek politiniai interesai.

4. **Pastabos**

Skubus ES lyderystės poreikis

4.1. EESRK supranta, kad didėjantis autoritarizmas, protekcionizmas ir nacionalizmas gali pakenkti tarptautiniam bendradarbiavimui siekiant spręsti klimato kaitos keliamą saugumo riziką. Gyvename laikais, kai klimato politikos ir saugumo politikos ryšys tampa vis svarbesnis, tačiau ryšys tarp suderintų veiksmų ir visuotinio supratimo praranda vientisumą ir neturi būti laikomas savaime suprantamu dalyku.

([5]) https://www.eeas.europa.eu/eeas/global-strategy-european-unions-foreign-and-security-policy_en.
([6]) https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_lt.
([7]) https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-climate-change-and-defence-roadmap_en.
([8]) https://www.eeas.europa.eu/eeas/strategic-compass-security-and-defence-1_en.

4.2. EESRK mano, kad nesvarbu, ar tai būtų gynybos, prekybos, klimato, ar diplomatijos sritys, Europa susiduria su didžiule užduotimi: kaip tapti atsparia ir savarankiška veikėja pasaulinėje arenoje. Dabar, kai klimato darbotvarkė traukiasi iš JAV darbotvarkės, Europa turi proaktyviai ruoštis pasauliui, kuriame ji negali laikyti JAV pritarimo savaime suprantamu.

4.3. EESRK yra tvirtai įsitikinęs, kad JAV pasitraukiant iš tarptautinių susitarimų ir įsipareigojimų klimato srityje, ES turi ne tik ieškoti būdų užpildyti šią tuštumą, bet ir stiprinti aljansus, kurie apsaugotų klimato politiką nuo geopolitinių sukrėtimų. Dabar yra tinkamas metas atnaujintai pasaulio diplomatijai. Pasaulis negali sau leisti spręsti klimato kaitos ir konfliktų kaip atskirų problemų. Tvari ir taiki ateitis priklauso nuo mūsų gebėjimo sujungti šias sritis ir įgyvendinti integruotus sprendimus, kuriais skatinamas aplinkos ir geopolitinis stabilumas.

4.4. ES tenka nepaprastai svarbus vaidmuo skatinant šią pertvarką ir užtikrinant, kad klimato politikos veiksmai nebebūtų laikomi atskirais nuo taikos stiprinimo, o būtina jo dalimi. Besikeičianti ES užsienio politika turi atspindėti tarpusavyje susijusį pasaulinių iššūkių pobūdį, ypač aplinkos būklės blogėjimo ir konfliktų sąsajas. Niekada nebus per daug dėmesio tam, kaip svarbu neatidėliotinai spręsti šį klausimą. Stiprėjant su klimatu susijusioms grėsmėms saugumui, diplomatija turi būti plėtojama taip, kad atspindėtų šią naują realybę.

4.5. EESRK siūlo ES išlaikyti savo, kaip patikimos partnerės kovoje su klimato kaita, vaidmenį ir pabrėžia poreikį imtis vadovaujančio vaidmens ir būti vertybių skleidėja: tai galėtų apimti investicijas į platesnius DVT (gerą valdymą, pragyvenimo šaltinius, apsirūpinimo maistu saugumą, saugius miestus), o humanitarinių pastangų, susijusių su klimatu ir saugumu, turi būti imamasi kartu su visuomeninėmis organizacijomis, jaunimo vadovaujamomis organizacijomis ir pilietine visuomene. Būtina, kad klimato kaitos švelninimo ir prisitaikymo prie jos, taip pat nelaimių rizikos mažinimo, reagavimo į jas ir energetinio bei ekonominio saugumo srityse būtų priimami įtraukūs, įvairūs ir įrodymais pagrįsti sprendimai.

4.6. EESRK skatina ES įveikti vidinį susiskaidymą ir ryžtingai imtis veiksmų siekiant strateginio savarankiškumo. Vis dėlto šis strateginis savarankiškumas turi būti paverstas operatyviniais gebėjimais, konkrečia politika ir suderintais valstybių narių veiksmais. Be apčiuopiamos pažangos gynybos, energetinės nepriklausomybės ir ekonominio atsparumo srityse ES rizikuoja grįžti į praeitį pasaulyje, kurį vis labiau formuoja kovos dėl galios ir vienašališki sprendimai.

4.7. Visų pirma, žalioji energetikos pertvarka yra būtina geopolitiniam stabilumui, savarankiškumui ir taikos stiprinimui užtikrinti. Nors valstybės turi skatinti glaudesnį regionų ekonominį bendradarbiavimą, daugiausia dėmesio skirdamos pasaulinės energetikos sistemos pertvarkai, Europa tuo pat metu turi investuoti į vietinius atsinaujinančiųjų išteklių pajėgumus, kad padidintų energijos decentralizaciją ir energetinį savarankiškumą. Taikant šį dvejopą požiūrį mažinamas pasaulinis išmetamųjų teršalų kiekis, kartu stiprinamas tarpusavio pasitikėjimas, mažinama priklausomybė nuo iškastinio kuro ir švelninama konfliktų rizika.

4.8. ES turėtų parengti trijų krypčių klimato politikos veiksmų strategiją. Pirma, joje turėtų būti išdėstyti nacionaliniai ir ES masto planai, kaip pasiekti Europos žaliojo kurso tikslus, susijusius su priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimu, biologinės įvairovės išsaugojimu, žemės naudojimo apsauga, žiedine ekonomika ir kitomis priemonėmis. Dabartinis ekonomikos sąstingis Europoje neturėtų būti dingstis atidėlioti veiksmus, veikiau atvirkščiai, turėtų būti paskata aktyviau imtis priemonių. Investicijos į klimato politikos veiksmus ne tik padės spręsti aplinkosaugos problemas, bet ir taps ekonomine paskata bei Europos konkurencingumo pasaulyje žaliųjų ir skaitmeninių technologijų srityje kelrodžiu.

4.9. ES turėtų imtis vadovaujamo vaidmens žaliojo kurso ir (arba) DVT diplomatijos srityje (Lafortune et al, 2024 m. ([9])) su kitomis didžiosiomis šalimis ir regionais, kurioje Europa pasinaudotų savo pasiekimais įgyvendinant Europos žaliąjį kursą, kad padėtų kitiems besivystantiems regionams taikyti panašų požiūrį. Tai turėtų apimti ES ir Kinijos, ES ir Afrikos Sąjungos, ES ir Indijos, ES ir ASEAN bei ES ir CELAC (Lotynų Amerika) iniciatyvas ir kitus partnerius iš globaliųjų Pietų.

4.10. ES turėtų investuoti į daugiašališkumą ir toliau likti lydere pasaulyje raginant imtis klimato politikos veiksmų, ypač atsižvelgiant į tai, kad Jungtinės Valstijos atsisakė bet kokios pagrįstos atsakomybės šiuo klausimu. Europa turėtų atlikti vadovaujamą vaidmenį raginant imtis spartesnių veiksmų JT Generalinėje Asamblėjoje, JT Saugumo Taryboje ir UNFCCC, BĮK ir UNCCD šalių konferencijos susitikimuose.

([9]) Lafortune, Guillaume, Grayson Fuller, Adolf Kloke-Lesch, Phoebe Koundouri et Angelo Riccaboni (2024) *European Elections, Europe's Future and the Sustainable Development Goals/Europe Sustainable Development Report 2023/24*, Report SDSN Europe, https://www.tara.tcd.ie/handle/2262/104407.

4.11. Kalbant apie UNFCCC procesą, pasaulio klimato diplomatijos veiksmingumas gali būti siejamas su Paryžiaus taisyklių rinkinio užbaigimu. Pereinant į etapą po derybų, kai atsirandančios pliuralizmo, aljansų ir dvišalių partneryščių formos gali iš naujo apibrėžti daugiašališkumą, **pilietinės visuomenės vaidmuo taps vis svarbesnis**. Pilietinės visuomenės subjektai bus nepaprastai svarbūs vadovaujant klimato kaitos susitarimų įgyvendinimui ir paverčiant juos veiksmais vykdant nuolatinį diplomatinį angažavimąsi vietoje.

4.12. Atnaujinta diplomatinė strategija turi būti grindžiama trimis esminiais principais:

4.12.1. Klimato aspektų integravimas į konfliktų prevenciją: klimato saugumas turi tapti pagrindiniu taikos stiprinimo pastangų ramsčiu. ES kartu su tarptautinėmis organizacijomis ir vyriausybėmis į savo diplomatines strategijas turėtų įtraukti rizikos aplinkai vertinimą ir užtikrinti, kad su ištekliais susijusi įtampa būtų šalinama proaktyviai.

4.12.2. Daugiašalio bendradarbiavimo stiprinimas: Europos Sąjunga, Jungtinės Tautos ir kiti pasauliniai subjektai turi sudaryti tvirtesnius aljansus, kuriuose pirmenybė būtų teikiama atsparumui klimato kaitai ir konfliktų sprendimui. Regioninė partnerystė ir vietos bendradarbiavimas gali padėti įgyvendinti nestabilumą mažinančias prisitaikymo prie klimato kaitos strategijas.

4.12.3. Investicijos į žaliąją plėtrą kaip taikos mechanizmas: tvari ekonominė politika, skatinanti atsinaujinančiųjų išteklių energiją, miškų atkūrimą ir klimato kaitos atžvilgiu pažangų žemės ūkį gali būti stabilizuojanti jėga pažeidžiamuose regionuose. Suteikdami bendruomenėms tvarius pragyvenimo šaltinius, galime sumažinti konfliktų dėl išteklių tikimybę.

Briuselis, 2025 m. liepos 17 d.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Oliver RÖPKE